

CUMHURİYET DÖNEMİNDE MUHASEBE VE FİNANS ALANINA KATKI VEREN ÖNCÜLERDEN A. HİKMET KEYMAN (1905 – 1969)*

Muhsin Aslan¹Sudi Apak²Mikail Erol³

ÖZ

Muhasebe ve finans alanında alana katkı veren değerlerin araştırılması ve gelecek nesillere aktarılması, alanın nereden nereye geldiğinin tesbiti yanında nereye gideceğinin de yol göstericisi olacaktır. Bu çerçevede bu çalışmada Cumhuriyet'in ilk çeyreğinde hem muhasebe ve hem de finans alanına katkı veren, yayıncı, yazar ve uygulamacı kimliğiyle ön plana çıkan A. Hikmet Keyman araştırma konusu yapılmıştır. Araştırma sürecinde inceleme konusu yapılan Keyman, yoğun çalışma temposuna üç kitap ve kırktan fazla makale sığdırmış, alanla ilgili süreli yayın olarak bir derginin (Banka fikir ve meslek dergisi) kurulması, yaşatılması ve sonraki nesillere aktarılması misyonunu yerine getirmiş önemli bir şahsiyettir. Cumhuriyet döneminde ilk muhasebe kitaplarından birisini yayınlayan Keyman, muhasebe teorileri konusunda ender yayın yapan muhasebe uygulamacılarından birisidir.

Anahtar Kelimeler: Hikmet Keyman, muhasebe tarihi, finans tarihi, biyografi.

Jel Kodu: M40, M49

* Bu çalışma, 10-12 Ekim 2019 tarihleri arasında İnönü Üniversitesi'nin ev sahipliğinde Malatya'da düzenlenen 1. Uluslararası Muhasebe ve Finans Tarihi Kongresinde tam metin olarak sunulan bildirinin revize edilerek düzenlenmiş halidir.

¹ Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, İİBF, aslanmuhsin99@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-0421-3321>

² Prof.Dr., İst. Esenyurt Üniversitesi, Mühendislik ve Mimarlık F., info@sudiapak.com.tr, <https://orcid.org/0000-0003-4333-8266>

³ Prof.Dr., İst. Esenyurt Üniversitesi, İşletme ve Yönetim Bilimleri F. mikailerol06@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1186-1530>

Atıf (Citation): Aslan, M., Apak, S., & Erol, M. (2020). Cumhuriyet Döneminde Muhasebe ve Finans Alanına Katkı Veren Öncülerden A. Hikmet Keyman (1905 – 1969). *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*(19), 111-130.

Geliş Tarihi / Received
28.11.2019

Revizyon Tarihi / Revised
-

Kabul Tarihi / Accepted
03.04.2020

A. HİKMET KEYMAN, ONE OF THE PIONEERS THAT CONTRIBUTED TO THE FIELD OF ACCOUNTING AND FINANCE IN THE REPUBLICAN PERIOD (1905 – 1969)

ABSTRACT

Researching the values that contribute to the field in accounting and finance and transferring it to the next generations will be a guide for determining where the area is coming from and where it will go. In this context, A. Hikmet Keyman, who contributed to both accounting and finance in the first quarter of the Republic and who came to the forefront with the identity of publisher, author and practitioner, was researched. Keyman, who is the subject of the study, has placed three books and more than forty articles in his busy working life. He has fulfilled the mission of establishing, maintaining and transmitting a magazine (Banking Idea and Profession Magazine) as a continuous publication in the field. Keyman, who published one of the first accounting books in the Republican period, is one of the rare accounting practitioners in accounting theories.

Keywords: Hikmet Keyman, Accounting history, Finance history, Biography

Jel Code: M40, M49

1. GİRİŞ

Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde gerek Osmanlı'dan alınan muhasebe sisteminin yetersizliği, gerekse bu konuda yayınlanmış eser sayısının azlığı ülkede muhasebenin gelişimin önünde büyük zorluklar çıkarmıştır. 1928 yılında yapılan harf devrimiyle birlikte de yeni alfabeyle yazılmış muhasebe kitaplarına olan ihtiyaç diğer tüm bilim dallarında olduğu gibi had safhaya çıkmıştır.

Osmanlı'nın son dönemlerinden Kurtuluş Savaşının sonlarına kadar devam eden zorlu savaşlar ülkeyi ekonomik yönden zor durumda bıraktığı gibi, az olan yetişmiş insan kaynaklarının büyük bir kısmının da kaybedilmesiyle sonuçlanmıştır. Bu noktada kalan az sayıdaki yetişmiş insan kaynağı sadece belirli bir konuda inisiyatif üstlenmemiş, ülkenin içerisinde bulunduğu durumdan çıkmasına katkı sağlamak için kendi şartlarını zorlayarak bir çok alanda sorumluluk alma zorunluluğu hissetmişlerdir.

Bu noktada Hikmet Keyman (1905-1969)'da Ticaret lisesi ve sonrasında Yüksek Ticaret eğitimi olarak bankacılık sektöründe çalışmaya başlamış, ancak aldığı eğitimin de desteğiyle muhasebe alanındaki yayın ve eğitimi eksikliğini gidermek için bankacılık yanında muhasebeyle de ilgilenerek alanla ilgili çok sayıda makale ve çok değerli üç kitap yazarak muhasebe yazınına katkıda bulunmuştur.

Çalışmada Keyman'ın kısa biyografisi verildikten sonra eğitimi ve çalışma hayatı konu edilmiş, devamında ise yayın hayatı olabildiğince geniş bir perspektifle ele alınmaya çalışılmıştır.

2. KISA BİYOGRAFİSİ VE AİLE BAĞLARI

1905 yılında İstanbul’da doğan Ahmet Hikmet Keyman (Banka Dergisi, 1969)’ın babası Mehmet Selahattin Bey, annesi ise Pakize Hanımdır. Fatma Keyman ile evli olan Hikmet Keyman’ın A. Nazif (Avukat - ?-2004) (Hürriyet, 2004), Selahattin (Ceza Hukuku Profesörü - ?-2019) ve Erkani (Fizik Doçenti - 1944-2008) (fizikciler.info.tr, tarih yok) olmak üzere üç çocuğu vardır. Hikmet Keyman halen Sabancı Üniversitesi Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesinde görev yapan Prof. Dr. Fuat Keyman’ın da dedesidir.

Bu araştırma kapsamında Hikmet Keyman’ın ismi tam olarak öğrenilemeyen (İsmail Ergüven ? -) (Milliyet Gazetesi, 1974) bir erkek kardeşinin ve Naciye Omay isimli kız kardeşinin (Milliyet Gazetesi, 1969a) olduğu anlaşılmaktadır.

3. EĞİTİMİ VE ÇALIŞMA HAYATI

1923 yılında İşhak Turnaoğluyla birlikte Ticaret Lisesine başlayan Keyman (Turnaoğlu, 1969) 1926 yılında Ticaret Lisesini, 1929 yılında da Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu(YİTO)’nu bitirmiş, Ticaret Lisesinden mezun olduktan (1926) sonra Ziraat Bankasına memur olarak girmiş ve sonrasında da aynı bankada müfettişlik sınavını kazanarak müfettişlik yapmıştır. Ziraat Bankasında kariyerine devam eden Keyman, müfettişlik sonrasında taşrada şube müdürü, genel müdürlükte müdür, genel müdür yardımcılığı ve yönetim kurulu üyeliği yapmış ve ilgili bankada 40 yıla yakın hizmet verdikten sonra Mart 1966’da emekli olmuştur (Banka Dergisi, 1969, s. 4; Milliyet Gazetesi, 1969b). Keyman Ziraat Bankası Kars şubesi müdürlüğü yaptığı dönemde bu görevinin yanında Doğu ve Güney Bölge İlleri Canlı Hayvan İhracatçıları Birliği A.ř.’de yönetim kurulu üyesi (Resmi Gazete, 1939), 1961’de ise Yem Sanayi Türk A.ř.’de murakıp olarak (TBMM, 1962) görev yapmıştır.

Uzun yıllar Ziraat Bankası taşra ve merkez teşkilatında görev yapan Keyman’ın bankanın muhasebe sisteminin modernizasyonu ve mekanizasyonunda önemli katkıları olmuştur (Turnaoğlu, 1969, s. 5).

1953 yılında Türkiye’de Bankacılık Cemiyeti’nin kurulmasına öncülük eden Keyman’ın (Turnaoğlu, 1969) bankacılık sektörüne çok boyutlu katkıları olmuştur.

Akademide doğrudan görev almamasına rağmen Ziraat Bankasının hizmet içi eğitimlerinde genel muhasebe konusunda eğitimci olarak görev yapmıştır (Keyman, 1955, s.1).

YİTO mezunlar Cemiyeti üyesi (Milliyet, 1969c) olan Keyman, Ticaret Lisesinden beri ilgi duyduğu muhasebe ve bankacılık alanına katkı vermek için (Turnaoğlu, 1969, s. 5), 1949 yılında İşhak Turnaoğlu ve Mesut Erda ile birlikte Banka dergisini kurmuş ve 1960 yılı sonuna kadar yaşatmış, işlerinin yoğunluğu nedeniyle 1960 yılında dergiyi bırakmıştır. Derginin yeniden yayınlanmaya başladığı 1964 yılından sonra dergiye yazar olarak katkı vermeye devam

eden Keyman, 1966 yılında Ziraat Bankasından emekli olduktan sonra 1967 yılında derginin Ankara temsilcisi, 1968 yılında ise derginin ortağı olmuş, derginin gelişmesine önemli katkılar sağlamıştır (Banka Dergisi, 1969, s. 3-4).

4. KEYMAN'IN YAYINLARI

Muhasebe ve finans alanına çok önemli katkı sağlayan, hem kitap (Ek-1) hem makale (Ek-2 ve Ek-3) yayınlayan ve hem de *Banka Meslek ve Fikir Dergisinin* kurulması ve yaşatılması konusunda emek sarf eden Keyman, muhasebe, finans ve bankacılık alanında iz bırakmıştır.

4.1. Keyman'ın Kitap Çalışmaları

Keyman'ın biri Osmanlıca olmak üzere doğrudan muhasebe alanını ilgilendiren üç kitabı (Ek-1) yayınlanmıştır. Yayınladığı kitapların haricinde dönem için çok önemli sayılabilecek ve büyük bir boşluğu doldurabilecek Bankalarda Hesap Planı isimli kitap çalışmasını büyük oranda tamamlamasına rağmen ömrünün vefa etmediği anlaşılmaktadır (Ek-1).

Ayrıca İktisat ve Ticaret Ansiklopedisinde de; fiş ve fiş usulü, banka muhasebesi, banka bilançoları, bankacılıkta cari hesap, cari hesap servisi ve bankaların teftişi ve denetimi konularında ansiklopedik bölümler yazmıştır (Keyman, 1955, s. VII).

Keyman'ın muhasebe alanını doğrudan ilgilendiren yayınlanmış kitapları üzerinde aşağıda kısaca durulmuştur.

4.1.1. Ticaret Muhasebesi

1928 yılında Ziraat Bankasında çalışırken ve henüz YİTO'da öğrenciyken Türkiye'de muhasebe alanında çifte kayıt yöntemiyle muhasebeyi anlatan kitap eksikliğini yoğun hissedildiği dönemde *Ticaret Muhasebesi* kitabını yayınlamıştır. Bu kitap Cumhuriyet döneminde muhasebe alanında azınlıklar haricinde yayınlanan ilk muhasebe kitaplarından birisidir. Kitap eski harflerle (Osmanlıca) olarak basılmıştır (Keyman, 1928). Ticaret lisesi mezunu bir kişinin hazırladığı, yayımlandığı dönem için kapsamlı sayılabilecek bu kitap aslında dönemde Ticaret Liselerinde verilen eğitimin kalitesi hakkında da fikir vermektedir.

Yükseköğrenimine devam ettiği süreçte yayınladığı muhasebe kitabı (*Ticaret Muhasebesi*) dönem için kapsamlı sayılabilecek anlayıştadır. Sadece muhasebenin defter tutma boyutuna odaklanmamış, aynı zamanda alternatif muhasebeleştirme usullerine (merkeziyet usulü, kebirlî yevmiye vb.) de yer vermiştir. Osmanlı döneminde muhasebede eksikliği hissedilen sonuç işlemleri, envanter, bilanço çıkarma konularına da değinilmiştir.

1928'de yayınladığı ve Ek-4'de kapak resmi yer alan *Ticaret Muhasebesi* kitabı Keyman'ın kendi anlatımıyla (Keyman, 1955, s. V);

Ticaret Muhasebesi: Muhasebenin tarifi, hesabın tarifi, tasnifi hesabat, muhasebe usulleri, muhtelif muamelatın yevmiye defterine kaydı, defteri kebire nakli, mizanlar, envanter-bilanço, usulü muvazenei müstemire ve tecrübi, münferit yevmiye, merkezîyet, defteri kebiri yevmiye veyahut Amerikan usulünü muhtevidir.

4.1.2. Ticari - Muzaaf Muhasebe

1955 yılında yayınlamış olduğu bir diğer kitabı olan *Ticari Muzaaf Muhasebe* kitabının önsözünde muhasebe düşünüş ve anlayışının gelişmesinin ancak muhasebe kültürünün oluşmasıyla mümkün olduğuna vurgu yaparak (Keyman, 1955) Türkiye'de muhasebe kültürü olgusuna 1960'lardan önce yer vermesi de Türk muhasebe düşüncesi için önemlidir.

Dönemin akademik kitap kültüründe Önsöz'lerin önemli bir yeri vardır. İlgili kitapların önsözünde yazar/lar kitabın yazılma amacının, neden böyle bir yayına ihtiyaç duyulduğunun ve yazarın kitapla ilgili önemli noktaları değerlendirdiği bir bölüm olarak karşımıza çıkmaktadır. Keyman'da *Ticari-Muzaaf Muhasebe* kitabının başında dokuz sayfalık detaylı ve kapsamlı bir önsöz hazırlamıştır.

Keyman *Ticari – Muzaaf Muhasebe* (1955) kitabının önsözünde kitabı yazma amacının, genel muhasebe bilgisi ve kültürüne dayalı olarak muhasebe uygulamalarına yön vermek olduğunu belirtmiş ve teoriyle uygulamanın birlikte hareket etmesi gerektiğini, birbirini tamamlamasının önemli olduğunu vurgulamıştır. Bunun için de önce genel olarak teorik-pratik ilişkisini ortaya koymuş (Keyman, 1955, s. 1-2);

Bu kitapta, muhasebe tatbikatı ile pratiği, umumi muhasebe bilgi ve kültürüne istinad ettirmek gaye ve metodu güdülmüş, bu yolda yürütülmüştür. Belki bazı pratisyenler veya aksi düşünceliler diyeceklerdir ki, her muhasip san'atını biliyor; hesaplarını borçlandırıp alacaklandırıyor; o halde umumi bilgiye, nazari (teorik) saha üzerinde böyle uzun boylu durmağa, çalışmağa, bu noktadan hareket eylemeğe ne gerek var? Fakat mes'ele hiç de böyle değildir. Herkesçe bilindiği gibi zamanımızın ilim ve teknik âleminde, nazariyat ile pratik birbirine bağlı ve yekdiğerinin tamamlayıcısıdır. Bu bakımdan her ilim ve meslek branşında, ilim âlemiyle pratik hayatı, nazariyat ile ameliyatı (uygulamayı) birbirine yaklaştırmak, muvazi adımlar attırmak, pratik ve nazariyatın çıkmazına girmemek lazımdır. Bu sebeptendir ki, her hangi bir ilim ve meslek branşının gerçek ilerleme ve gelişmesi, tatbikatın yanı başında ona rehber olacak bir nazari bilginin vücut bulmasına bağlıdır...

Sonrasında ise konuya muhasebe açısından yaklaşmıştır (Keyman, 1955, s. 2);

Bu prensiple bugün umumi muhasebe bilgi ve kültüründen mahrum bir muhasebe, bir muhasip tamamen ampirik mahiyettedir. Zamanımızın modern muhasebesinde, sadece zimmet (borç) ve matlup (alacak) hareketlerine, bu hareketlerin müvazene ve

muhasabelendirilmesine dayanan bir muhasebe bilgisi, tamamen iptidai (geri kalmış, çağdışı) ve kifayetsiz (yetersiz) kalmağa mahkumdur. Böyle bir telakki, muhasebeyi alelade bir defter tutma, muhasibi de bir defter tutucu derekesine düşürmek olur ki, bugünün yüksek muhasebe ve muhasibini bu mertebede görmek ve saymak doğru değildir...

Günümüzde de tartışılan ve yapay zekanın tehdit ettiği sadece defter tutan muhasebeci profilinin yetersizliğini ortaya koymuş ve kendisinden işletmeyle ilgili daha fazla sorumluluk ve katkı beklendiğini ve bunun içinde kendisini daha iyi yetiştirmesi ve mesleki bilgiye yeterliliğe sahip olmanın gereğinden bahsetmiştir (Keyman, 1955, s. 2);

Asrımızın ekonomik yapısında muhasebenin işgal eylediği mevki ve vazife çok ehemmiyetli olduğundan, modern muhasebe erbabı da, mesleğinde aldığı ve gördüğü vazife ile mütenasip olarak muayyen umumi, teknik bir bilgi ile mücehhez olmaktan kendini vareste tutamaz. Muhasebe mesleğini yapabilmek için muayyen bir bilgiye lüzum olamadığını farzetmek büyük hatadır...

Bu noktada da muhasebecinin eğitim sürecinde önce nazariyatın öğretilmesi sonrasında bu bilgilerin pratikle desteklenmesinin önemini ortaya koyar (Keyman, 1955, s. 2);

Artık mesleki yeterliliği haiz iyi bir muhasip yetiştirebilmek için, onu pratiğin çıkmazına sokmadan evvel, umumi muhasebe bilgi ve kültürü ile teçhiz eylemek lüzumunu kabul etmek bir zarurettir. ...umumi muhasebe bilgi ve kültürüne dayanmayan muhasebe ve muhasip, işletme ekonomisi ilmindeki gelişme, iş ve işletmecilik sahasındaki geniş ilerleme neticesi meydana gelen zamanımızın karışık işletmelerinin ihtiyacına yetemeyeceği gibi, belirttiğimiz tarzda öğrenilmiş ve öğretilmiş bir muhasebe de tatbikatta daima kifayetsiz ve aksaktır...

Keyman'ın burada vurgulamak istediği, muhasebede pratiğin çok önemli olmasına rağmen bu uygulama sürecine başlamadan önce muhasebe ile ilgili gerekli bilgi, teori ve muhasebe kültürünün bilgi temeli olarak kazanılması, sonrasında ise bu altyapıya dayalı olarak muhasebe sürecinin yürütülmesi gerekliliğidir.

Keyman'ın önce teori sonra pratik tespiti aslında ilgili dönemdeki (1950'lerde) henüz mesleğin kurumsallaşmasının tamamlanamaması, meslek yasasının çıkarılamaması ve mesleğin saygınlığının topluma henüz kabul ettirilememesi nedeniyle, ayrı, müstakil bir mesleğin oluşturulması için de önem arz etmektedir.

Bu süreçte her zaman pratiğin teorik altyapıya dayalı olarak gelişmesi gerektiği ancak teorinin de uygulamadan kopuk olmaması, sadece soyut fikirlerle değil uygulamada karşılaşılan olay ve sorunlar ışığında geliştirilmesi ve uygulamayla tamamlanması gerektiğini vurgulamaktadır. Bunun için (Keyman, 1955, s. 3);

... Ancak, muhasebe tatbikatı da sadece pratik düşüncelerle, melekelerle ve ezber yoluyla hal olunamaz. Sırf muhasebenin nazari, teknik esaslarından mülhem muhasebe sistem ve

mantığını idare eyleyen düşüncelerle, prensiplerle hal olunmalıdır. Buna mukabil muhasebe teori ve tekniği de, mücerret fikirlerle değil, daima tatbikatın müşahhas mes'ele ve olayları ışığında hal olunmalı, nazari izahlar da daima tatbikatla tamamlanmalıdır...

Teori ve pratik sürecinin muhasebe açısından önemini ve birlikteliğinin gerekliliğini ise (Keyman, 1955, s. 3);

... Zira bir muhasibi teçhiz edecek mesleki ehliyet, yalnız nazari bilgilerle de elde edilemez. ... Asıl olan, nazariyet ve pratiğın çıkmazına girmiyerek her sahada müktesabatının tamamlanmasıdır. Yoksa teori ve pratik başka şeylerdir diye birbirinden ayrılmamalıdır...

şeklinde açıklamıştır.

Muhasebenin gelişimi sonucunda muhasebenin görevini defter tutmanın yanında, işletmelerin sevk ve idaresinde, maliyet, bütçe, işletme istatistiği gibi işletmeyi ilgilendiren her türlü kayıt ve hesapları hazırlamak olarak da tanımlamış ve böylece muhasebecinin de kendisini daha geniş perspektifli olarak yetiştirmesi gereğinden bahsetmiştir. İşletmede kurulacak yukarıda belirtilen kapsamdaki geniş bir organizasyonun da muhasebe olmadan kurulamayacağı, bu organizasyonda muhasebenin son derece önemli kilit rolünün bulunacağını belirtmiştir (Keyman, 1955, s. 5).

Kitapta ticari (muzaaf) muhasebe başlığı altında üç temel noktaya dikkat çekmiştir. Teori, uygulama ve teori ve uygulamanın birlikteliği, ortak prensipleri. Bu noktada işletmelerin farklılaşması sonucunda ihtisas muhasebelerinin önemini de vurgulamıştır (Keyman, 1955, s. 5);

... ticari muhasebe başlığı altında toplanan, etüt edilen mevzuu ve bahisleri; ... teknik ve tatbikata ait usul ve nazari kısım; bu nazariyelerin prensip ve donelerine tevfikan tesis olunmuş teknik ve tatbikata ait usul ve kaideler ianesiyle ticari işletmelerde hesap, kayıt ve defterlerin tutulmasına, muhasebelerinin kurulup işletilmesine mütedair prosedelerden, sistem ve çalışma metodlarından bahseden tatbiki kısım; üçüncü olarak da muhasebe nazariyatı ve tatbikatının umumi ve müşterek esas ve prensiplerine tevfikan ticarethane, fabrika, banka vesaire gibi her çeşit işletmelerin nevilerine göre vesaiik, hesap ve defter sistem ve planları bakımından hususi muhasebe organizasyonlarını mütalaa eyleyen ihtisas muhasebeleri olarak üç kısma ayrılmıştır.

Keyman'ın muhasebe tanımı da halen güncelliğini korumaktadır (Keyman, 1955, s. 6);

Geniş manada ticari muhasebe; ticari işletme ve mamelekin bünye (duran -statik- hali) ve faaliyeti (yürüyen -dinamik- hali) ni para, rakam ölçü ve ifadesiyle tespit ve iraeve yarayan usullerin, kaidelerin heyeti mecmuasıdır...

Keyman kitabında sürekli olarak muhasebenin sistem yapısına vurgu yapmış, ayrıca muhasebenin yapısını muhasebe teorileri çerçevesinde açıklamaya çalışmıştır (Keyman, 1955, s. 6-7);

... Muhasebe, bilanço ve hesap gibi esas mefhumlarla, bu mefhumların mahiyetleri, münasebetleri ve bunların meydana getirdiği muzaaf sistemin bünye ve mekanizması, umumiyetle personalist, materyalist fikir ve tasavvurlardan mülhem ve bu nazariyelerin her birinde mündemiç olan bazı hakikatleri ifade eyleyen kıymet ve hak nazariyesi ile şahıslandırma nazariyesinin ele aldığı hukuki ve iktisadi düşünceleri de nazarı itibara almak ve telif eylemek suretiyle pozitif bir karakter taşıyan safi vaziyet nazariyesiyle izaha çalışır.

Muhasebenin sistem olmasını (Keyman, 1955, s. 7);

... muhasebe bilgisi; bir takım iktisadi, hukuki ve en ziyade işletme iktisadi mefhum ve bilgisinden, bazı riyazi prensip ve kaidelerden istiare eylemek, bu mefhum ve bilgileri yardımcı olarak kullanmak suretiyle kurulmuş özel bir sistemden ibarettir...

şeklinde ortaya koymuştur. Bu sistem yaklaşımı içerisinde muhasebe prensiplerinin anlaşılabilmesi içinde muhasebecinin muhasebe ve muhasebeyi ilgilendiren çevreyle ilgili yeterli bilgiye sahip olması gerekliliğini (Keyman, 1955, s. 7);

...muayyen iktisadi ve hukuki malumata, mamelek ve işletme mefhumlarıyla bu mefhumlarla münasebettar mes'eleler hakkında umumi bilgiye, ihtisas muhasebelerinde de alakalı işletme şubelerine göre tamamlayıcı teknik ve ticari malumata sahip ve vakıf olmak lazımdır. Gerçi muhasip her sahada teknik elemanlardan malumat alacaktır; alacaktır ama yine bu konuda verilecek malumatı fark ve temyiz edecek kadar umumi bir bilgiden kendini varestede tutamaz...

tespitini yapmıştır. Diğer taraftan iyi bir muhasebecinin Türk Muhasebe Sistemini çerçeveleyen ticaret ve vergi hukukuyla ilgili mevzuata hakim olması gerektiğini de belirtmiştir (Keyman, 1955, s. 7).

Önsöz'ün sonlarına doğru ülkede ticari ve sanayi kuruluşların gelişmesi sonucu sayı ve ölçeklerinin büyümesi nedeniyle gelir vergisi uygulamalarının muhasebenin uygulama alanını genişlettiğini ve toplumda gerekliliğinin daha anlaşılır hale geldiğini belirtmiş, ancak bir tacir ve işletmenin muhasebeden gerektiği gibi yararlanamadığını, sadece mevzuata dayalı zorunlulukları yerine getirmek için muhasebeden çok az yararlanabildiklerini ortaya koymuştur. Bu durumu aşmak için de birkaç öneri de bulunmuştur (Keyman, 1955, s. 7-8);

1- İş adamlarımıza, tacirlerimize, her türlü işletmelerin şef ve idarecilerine, muhasebenin iş ve organizasyonu sahasındaki lüzum ve mevkiinin daha çok ve açık olarak anlatılması;

Burada muhasebe organizasyonunun öneminin muhasebeyi ilgilendiren taraflara aktarılmasının gereği belirtilmiştir.

2- Muhasebeye müteallik mevzuatın tanzim ve tekamül ettirilmesi, muhasebe meslek ve erbabının memleket ihtiyacına uygun bir nizam ve disiplin altına alınması;

Muhasebe meslek yasasının önemi ve mesleğin disipline edilmesi gerekliliği ortaya konmuştur.

3- Muhasebe öğreti ve literatürünün belirttiğimiz ihtiyaca cevap verecek, yetecek bir hal ve seviyeye getirilmesi elzemdir....

Muhasebe literatürünün yetersizliğini ortaya koymuş ve bu eksikliği gidermek için alana çeşitli eserler kazandırmanın gerektiğini ve bu çerçevede de kendisinin de bu eksikliği gidermek için *Ticari – Muzaaf Muhasebe* kitabını yazdığını belirtmiştir (Keyman, 1955, s. 8).

Kitapta birinci bölümde muhasebe genel olarak tanıtıldıktan, kısa tarihçesine yer verildikten sonra muhasebeyi ilgilendiren temel kavramlar açıklanmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde ticari şletmelerde muhasebe sisteminin kurulmasındaki amaç ve muhasebenin gerekliliği açıklanmaya çalışılmış; üçüncü bölümde ticari muhasebenin bölümleri, muhasebe mesleği ve meslek profesyonelleri hakkında bilgi verilmiştir. Kitabın dördüncü bölümünde detaylı olarak muhasebeyi ilgilendiren yasal mevzuat ve defter tutuma zorunluluğu hakkında; beşinci bölümde muhasebenin ilişkili olduğu bilimler ve bu bilimlere katkıları; altıncı bölümde bilanço ve hesap konuları; yedinci bölümde masraf, hasılat, kar zarar ilişkisi yer almıştır. Sekizinci bölümde hesap ve defterler; dokuzuncu bölümde ise muzaaf muhasebenin genel yapısı ve işleyiş mekanizması kapsamlı olarak incelenmeye çalışılmıştır.

Kitabın yazılmasında Keyman yazıldığı dönem için oldukça zengin bir kaynakçadan yararlanmıştır. Bu çerçevede 66'sı yerli ve 26'sı yabancı (hemen hepsi Fransızca) olmak üzere toplam 92 kitap, bir çok dergi, ansiklopedi, kamus ve yasal mevzuattan yararlanarak kitabı yazmıştır. Bu durum da Keyman'ın bir akademisyen olmamasına rağmen akademik hassasiyete sahip olduğunu göstermektedir.

4.1.3. Luca Paccioli'den Çağımıza Kadar Muhasebe Nazariyeleri

1967 yılında yayınlamış olduğu *Luca Paccioli'den Çağımıza Kadar Muhasebe Nazariyeleri* isimli eseri ise muhasebede hem teoriye dönük boşluğu doldurmakta ve hem de muhasebe tarihi konusunda önemli ilklerden birisini oluşturmaktadır. 1960'lar Türkiye'sinde hem muhasebenin tarihçesiyle ilgili ve hem de muhasebe teorisiyle ilgili yayınların azlığı düşünöldüğünde, Keyman'ın 1967 yılında yayınladığı bu kitabın önemi daha iyi anlaşılacaktır (Keyman, 1967).

Keyman kitabın önsözünde 1920-30 döneminde muhasebe literatürüne katkı yapan kişileri (*Hamdi, İstapan Arapyan ve Sekiz Nihad hocalar*) saymış ve bu kadro dışında ilk muhasebe kitabını kendisinin yazdığını belirtmiştir (Keyman, 1967, s. 7).

Nazariyeler kitabının doktrinal ve nazari alanı kapsadığını, ve konunun 1960'lar Türkiye muhasebe literatüründe çok fazla işlenmiş bir konu olmadığını belirtmiştir (Keyman, 1967, s. 8).

Kitabın birinci bölümünde genel olarak nazariyelere giriş yapılmış; İkinci bölümde ise Luca Pacioli'den o güne kadarki muhasebe nazariyeleri tekrar üç alt kısma ayrılarak incelenmeye çalışılmıştır. Bölümün birinci kısmında; embriyonel nazariyeler, XIII. Yüzyıl Fransız okulu, Beşhesapçılar ve Avusturya Lombardiya okulu konu edilmiş; ikinci kısımda personalist nazariyeler, materyalist nazariyeler ve matematiksel nazariyeler ele alınmıştır. Üçüncü kısımda ise şahıslandırma nazariyesi, net durum nazariyesi, kıymet ve hak nazariyesi, mekani nazariye ve cebirsel nazariye konuları incelenmeye çalışılmıştır.

Kitabın üçüncü ve son bölümünde ise ikinci bölümde incelenen nazariyelerin tarihsel süreç içerisinde genel bir değerlendirmesi yapılarak hesapların;

1. muzaaf kayıt ve hesap sisteminin ve hesap kadrolarının hesabi ve teknik yapı ve mekanizmasına göre;

2. bilanço elemanlarının iktisadi ve mali terkip ve tahlilleri bakımından (bunları da kendi içerisinde hesap planlarının tertip ve düzeni açısından bilanço, defteri kebir, tali ve teferruat hesapları olarak; muhasebe kayıtlarının ait olduğu işlemlerin iktisadi ve mali oluşumlarına göre asli ve nazım hesaplar; işletmelerin mameleklerini gösteren bilançonun kapsadığı varlık çeşitlerine göre kıymet hesapları (duran, dönen ve bağlı varlıklar), şahıs hesapları (borçlular, alacaklılar), sermaye hesapları ve sonuç hesapları sınıflandırılması yapılmaya çalışılmıştır (Keyman, 1967, s. 83-84).

Çalışmanın devamında ise muhasebenin tanımı yapılarak, konusu, temel kavramları, muzaaf sistemin ilkesi, bilançonun nitelik ve tanımı, hesabın ve sermayenin tanımı kısaca verilerek muhasebeleştirme kuralları açıklanmaya çalışılmıştır (Keyman, 1967, s. 85-88).

Kitabın kaynakçası incelendiğinde muzaaf muhasebe kitabında olduğu gibi yerli kitapların yanında tamamı Fransızca olan yedi kitaptan, ayrıca Fransızca dergilerden yararlandığı görülmüştür.

4.2. Keyman'ın Muhasebe ve Finans Alanıyla İlgili Makaleleri

Dönemin muhasebe finansla ilgili dergilerinde uygulamacı yazar olarak en çok makalesi yayınlanan kişilerdendir. Örneğin sadece İşletme Mecmuasında sekiz makalesi yayınlanmıştır (Üsdiken & Erçek, 2009; Erserim, 2016).

Keyman'ın yayın hayatında makalecilik boyutu daha çok ön plana çıkmaktadır. Yayımlamış olduğu bir kısım makalelerini daha sonra derleyerek ve geliştirerek kitap haline getirmiştir (Örneğin 1967 yılında yayınlamış olduğu *L.Paçioli'den Çağımıza Kadar Muhasebede Nazariyeler* (1967) kitabından önce; *Muhasebe Nazariyeleri* (1934, 1943, 1945, 1950), *Muhasebe Nazariyatının Tarihi Etüt ve Kritiği* (1936), *Muhasebede Materyalist Nazariyeler* (1945) (Ek-2) makalelerini yayınlamış ve kitabın altyapısını zaman içerisinde oluşturmuştur.

Keyman'ın makaleleri iki ana başlık altında toplanabilir. Bunlar muhasebe (Ek- 2) ve Bankacılık ve Finans (Ek-3) konularıdır.

4.2.1. Muhasebe Alanıyla İlgili Makaleleri

Muhasebeyle ilgili makaleleri de genel olarak tarihsel gelişimi içerisinde muhasebe nazariyeleri (teorisi), muzaaf muhasebe sistemi, defter tutma, banka muhasebesi, kooperatif muhasebesi ve bankacılıkta maliyet muhasebesi (Ek-2) konularına odaklanmıştır.

Yukarıda da belirtildiği gibi üzerinde en fazla durduğu konu muhasebe nazariyeleridir. Bu konuyla ilgili ilk makalesinin 1934 yılında yayımlandığı ve bu dönemde muhasebe nazariyelerini konu edinen henüz bir kitap olmadığı düşünülürse, muhasebe nazariyeleri konusundaki öncülüğü daha net bir şekilde ortaya konulabilir. Konuya verdiği önem gereğince değişik dergilerde (1934-1950) yedi adet makale yayınlamıştır. Yayınladığı bu makalelerden yola çıkarak çalışmasına devam etmiş ve 1967 yılında konuyu *L.Paçioli'den Çağımıza Kadar Muhasebede Nazariyeler* kitabıyla taçlandırmıştır.

Muhasebeyle ilgili üzerinde durduğu bir diğer konu ise beş makale (1945-1966) ile maliyetlerdir. Maliyet konusunda özellikle bankacılık sektöründe maliyetler ve verimlilik üzerinde durmuştur.

Bilanço (üç makale 1935-1952) konusu da Keyman'ın ele aldığı temel konular arasında yer almaktadır.

4.2.2. Bankacılık ve Finans Alanıyla İlgili Makaleleri

Bankacılık ve Finans alanındaki makaleleri genel olarak incelendiğinde ise; bankalarda işletme masrafları ve maliyetler, sermaye devri, bankaların finansal yapıları, karşılaştıkları riskler, bankacılığın sorunları, bilanço tahlilleri, kaynak sorunları, cari hesaplar, uygulamalı bankacılık bilgileri, Türkiye'de zirai kredilerin teşkilatlanması, sermaye piyasaları (Ek-3) gibi konulardan oluşmaktadır.

Keyman'ın muhasebe ile ilgili 23 (Ek-2), bankacılık ve finans ile ilgili 38 (Ek-3) olmak üzere toplam 53 (8 makale hem muhasebeyi ve hem de bankacılık ve finans alanını ortak ilgilendirmektedir) makalesi tespit edilebilmiştir. Bunlara gazetelerde yazdığı makaleler dahil edilmemiştir.

Keyman'ın yayıncılığı hem kitap ve hem de makale boyutuyla incelendiğinde yaşadığı dönemde muhasebe – finans alanında önemli bir boşluğu doldurduğu ve muhasebe finans tarihçilerine de önemli araştırma materyali bıraktığı söylenebilir.

Keyman'ın önemi sadece yayınlamış olduğu makale ve kitaplardan değil aynı zamanda bir ilk ve öncü olarak Banka dergisini süreli yayın olarak Türkiye'ye kazandırması ve uzun yıllar bu derginin yaşamasını sağlamasında saklıdır.

5. SONUÇ

Muhasebe ve finans alanında alana katkı veren değerlerin araştırılması ve gelecek nesillere aktarılması, alanın nereden nereye geldiğinin tesbiti yanında nereye gideceğinin de yol göstericisi olacaktır.

Bu çerçevede bu çalışmada hem muhasebe ve hem de finans tarihi alanına katkı veren, yayıncı, yazar ve uygulamacı kimliğiyle ön plana çıkan A. Hikmet Keyman araştırma konusu yapılmıştır.

Araştırma sürecinde inceleme konusu yapılan Keyman, yoğun çalışma temposuna üç kitap ve elliden fazla makale sığdırmış, alanla ilgili süreli yayın olarak bir derginin (*Banka fikir ve meslek dergisi*) kurulması, yaşatılması ve sonraki nesillere aktarılması misyonunu yerine getirmiş önemli bir şahsiyettir.

Bir taraftan Ticaret Lisesi sonrasında girdiği ve bir dönem finans okulu işlevi gören Ziraat Bankasında 40 yıldan fazla uygulamacı ve yerine göre eğitimci olarak (Bankanın hizmet içi eğitimlerinde muhasebe eğitimcisi olarak görev almıştır) hizmet vermiş, diğer yandan da muhasebeye ilişkin görüş ve düşüncelerini paylaşmasının yanında konuyla ilgili sorunlara çözüm önerileri sunmuştur.

Dönemde muhasebe alanında kitap yazan uygulamacıların çoğu bir şekilde akademilerde ders vermekteyken Keyman'ın akademilerde ders verdiğine dair bir bulgu elde edilememiştir. Ancak akademilerde ders vermemesine rağmen dönemin akademik dergilerine makaleler hazırlayarak katkı sağlamıştır.

Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde belki de insan kaynağı eksikliğinin had safhada olması, var olan veya yeni yetişen insan kaynaklarının birden çok alanda etkin olmasını gerektirmiştir. Bu gerekliliğin ortaya çıkardığı önemli şahsiyetlerden birisi de Hikmet Keyman'dır.

Keyman hem bankacı, hem finansçı ve hem de muhasebecidir. Bir taraftan muhasebeyle ilgili kitaplar ve makaleler yayınlarken (araştırmacı, yazar), bankada muhasebeyle ilgili hizmet içi eğitim veren (eğitimci), şirketlerin yönetim ve denetim kurullarında görev alan (idareci, denetçi), bankanın neredeyse en alt kademesinden en üst kademlerine kadar çalışan

(uygulamacı), çalıştığı alanla ilgili mesleki dergi çıkararak (Banka Dergisi – yayıncı), meslek örgütünün kurulmasına önayak olan (Bankacılık Cemiyeti – örgütçü) kişiliğiyle çok boyutlu bir şahsiyettir.

6. TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Tarih araştırmalarında en büyük kısıt, araştırılan konuyla ilgili yeterli bilgi ve belge bulma zorluğudur. Bu tür çalışmalar artırılarak hem konuyla ilgili farkındalık oluşturulur ve hem de ilgili çalışmaları okuyanların konuyla ilgili bilgisi ve belgesi varsa veya çalışmada eksiklik olduğunu düşündüğü durumları, çalışmayı yürüten araştırmacıyla paylaşırsa ya da konuyu kendisi zenginleştirerek yayınlarsa, alanın gelişimine katkıda bulunmuş olacaktır.

Bu noktada muhasebe finans alanıyla ilgili biyografi çalışmaları da, tarihsel süreç içerisinde kimlerin konuyla ilgilendikleri, hangi saiklerle ilgilendikleri, hangi kültürle yetiştikleri ve alana ne türlü katkılar ortaya koyduklarının tespitine olanak sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Banka Dergisi. (1969, Şubat). Hikmet Keyman'ın Biyografisi. *Banka Meslek ve Fikir Dergisi*, 6(2), 4.
- Erserim, A. (2016). Türkiye’de Muhasebe Disiplininin Gelişimi: İlk İşletme Dergileri Üzerine Bir İnceleme. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 45(Özel Sayı), 70-80.
- fizikciler.info.tr. (tarih yok). Doç. Dr. Erkani Keyman (1944 – 2008). 07 13, 2019 tarihinde Fizik Hocalarımızla Anılar: <http://fizikciler.info.tr/index.php/13-fizikciler/106-doc-dr-erkani-keyman-1944-2008> adresinden alındı
- Hürriyet. (2004, 02 11). Acı Kaybımız - A. Nazif Keyman. *Hürriyet Gazetesi*.
- Keseroğlu, H. S., & Mengülek, İ. (2008). *Türkiye muhasebecilik bibliyografyası : Makaleler : 1886-2008*. İstanbul: İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası.
- Keyman, H. (1928). *Ticaret Muhasebesi*. Ankara: Hakimiyet-i Milliye Matbaası .
- Keyman, H. (1955). *Ticari - Muzaaf Muhasebe* (Cilt I). Ankara: Güzel İstanbul Matbaası.
- Keyman, H. (1967). *L. Paçioliden Çağımıza Kadar Muhasebe Nazariyeleri*. Ankara: Kardeş Matbaası.
- Milli Kütüphane. (tarih yok). Türkiye Makaleler Bibliyografyası. 07 11, 2019 tarihinde <https://makaleler.mkutup.gov.tr/SonucListe.aspx?Ara=hikmet%20keyman&DtSrc=0> adresinden alındı

- Milliyet. (1969c, 10 29). İstanbul Yüksek İktisat ve Ticaret Mezunları Cemiyetinden. Milliyet Gazetesi, 2.
- Milliyet Gazetesi. (1969a, 01 29). Vefat - Hikmet Keyman. *Milliyet Gazetesi*, s. 7.
- Milliyet Gazetesi. (1969b, 01 29). Vefat İlanı - Hikmet Keyman. *Milliyet Gazetesi*, 2.
- Milliyet Gazetesi. (1974, 09 20). Vefat - Nedim Ergüven. *Milliyet Gazetesi*, s. 2.
- Resmi Gazete. (1939, 5 6). Kars Ticaret Odasından. *Resmi Gazete*(4201), s. 11688.
- TBMM. (1962, 6 11). İktisadi Devlet Teşekkülleriyle Hazinesin payı olan banka ve teşebbüslerin idare meclislerinde ve murakabe heyetlerinde bulunanlara dair. *Millet Meclisi Tutanak Dergisi*, 5, s. 557.
- Turnaoğlu, İ. (1969, Şubat). Büyük Kaybımız: Hikmet Keyman. *Banka Meslek ve Fikir Dergisi*, 6(2), 5.
- Üsdiken, B., & Erçek, M. (2009). Türkiye’de İş Dünyası İçin İlk “İşletme” Dergisi: İşletme-İşletme Ekonomisi ve Organizasyon Mecmuası. *Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 53-90.

Ek-1: Hikmet Keyman 'in tespit edilebilen kitapları

S.No	Eser Adı	Yayınevi	Yıl	B.Yeri
1	Ticaret Muhasebesi	Hâkimiyet-i Milliye Matbaası	1928	Ankara
2	Ticari-Muzaaf Muhasebe	Güzel İstanbul Matbaası	1955	Ankara
3	Luca Pacioliden Çağımıza Kadar Muhasebede Nazariyeler	Kardeş Matbaası	1967	Ankara
4	Fiş ve Fiş Usulü	(İktisat ve Ticaret Ansiklopedisi Cilt 4 sözlük maddesi)	1949	
5	Bankalarda Hesap Planı (tamamlanmasına az kalmasına rağmen ömrü vefa etmemiştir)			

Ek-2: Hikmet Keyman'ın muhasebe alanıyla ilgili tespit edilebilen yayınlanmış makaleleri

S.No	Makale Adı	Yayın Adı	Yıl	Cilt	Sayı	s.s.
1	Metodlu Bir Muhasebenin Esasları	Siyasi İlimler Mecmuası	1934		42	
2	Muhasebe Nazariyeleri	İktisat ve Ticaret Mecmuası	1934		12	
3	Hakiki Bir Bilançonun Değeri	Siyasal Bilgiler Mecmuası	1935		47	
4	Muhasebe Nazariyatının Tarihi Etüt ve Kritiği	Mülkiye Mektebi Mecmuası	1936		58	28-35
5	Muhasebede Nazariyeler	İşletme Mecmuası	1943		4	
6	Bankalarda İşletme Masrafları ve Banka Muamelelerinin Maliyeti	İşletme Ekonomisi ve Organizasyonu Mecmuası	1945		15	62-66
7	Muhasebede Materyalist Nazariyeler	İşletme Ekonomisi ve Organizasyonu Mecmuası	1945		13	13-20
8	Muhasebede Nazariyeler	İşletme Mecmuası	1945		14	
9	Banka İşletme Masraflarında Elemeğinin Mevkii ve Primli Ücret Meselesi	İşletme Ekonomisi ve Organizasyonu Mecmuası	1946		21	56-63
10	Bankalarda Maliyet ve Randıman Hesaplarıyla İşletme Tahlilleri	Banka	1949		4	8-20
11	Banka Bilançoları Üzerinde Bazı Düşünceler	Banka	1950	2	8	15-22
12	Muhasebe Nazariyeleri	Muhasebe ve Maliye Mecmuası	1950	3	36	497-504
13	Muhasebe Nazariyeleri	Muhasebe ve Maliye Mecmuası	1950	4	37	550-559
14	Banka muhasebesi ve bilançoları	Banka	1952	3	11-12	47-59
15	Muhasebe mefhumu ve muzaaf sistem	Banka	1953	4	13-14	71-79
16	Ticari Defter Tutma	Banka	1953	4	15-16	56-62
17	Ticari Defter Tutma	Banka	1955	6	21-22	47-51
18	Yeni ticaret kanununa göre ticari defterler I-III	Banka	1958	6	33-36	
19	T. C. Ziraat Bankası'nda Teftiş Heyeti Tarihçesi, Teşkilâtı ve Hizmetleri	Banka	1959	10	37	49-51
20	Yeni Ticaret Kanununa Göre Ticari Defterler	Banka	1960	11	42	28-32
21	Bankalarda Maliyet ve Randıman Hesaplarıyla İşletme Tahlilleri	Banka	1964		6	17-28
22	Bankalarda Maliyet ve Randıman Hesaplarıyla İşletme Tahlilleri	Banka	1966			1-66
23	Kooperatiflerde muhasebe sorunu	Kooperatifçilik Temel Bilgileri	1968			1-47

Kaynaklar: (Milli Kütüphane; Keyman, 1967; Keseroğlu & Mengülerek, 2008).

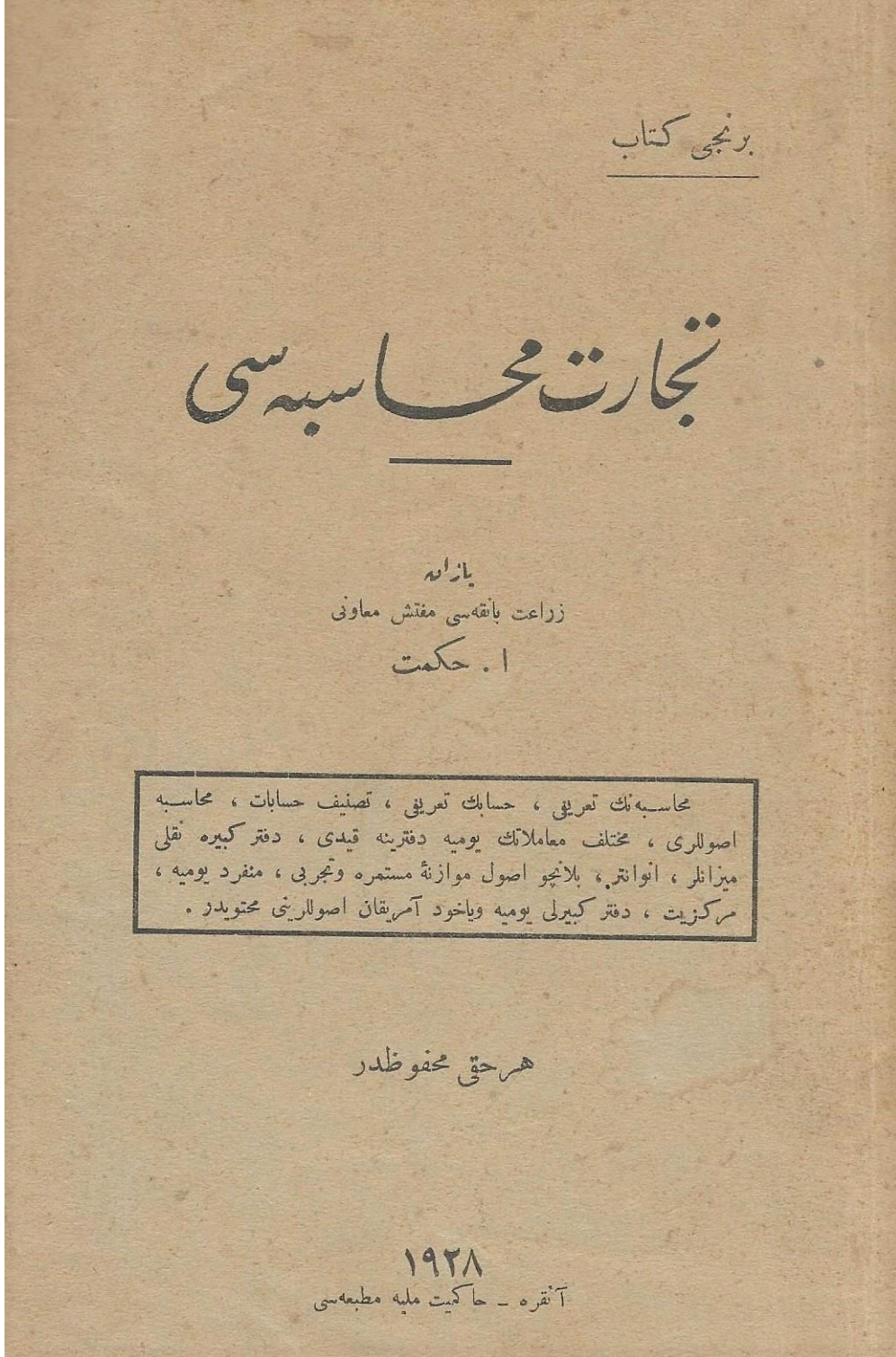
Ek-3: Hikmet Keyman'ın Bankacılık ve Finans alanıyla ilgili tespit edilebilen yayınlanmış makaleleri

S.No	Makale Adı	Yayın Adı	Yıl	Cilt	Sayı	s.s.
1	Bankalarda İşletme Masrafları ve Banka Muamelelerinin Maliyeti	İşletme Ekonomisi ve Organizasyonu Mecmuası	1945		15	62-66
2	Bankalarda Sermaye Devri ve Bununla İlgili Meseleler	İşletme Ekonomisi ve Organizasyonu Mecmuası	1947		25	8-11
3	Bankalarda Sermaye Devri ve Bununla İlgili Meseleler	İşletme Ekonomisi ve Organizasyonu Mecmuası	1947		26	23-27
4	Bankacılığın Esas Meseleleri	İşletme Ekonomisi ve Organizasyonu Mecmuası	1948		39	37-41
5	Bankacılık Sanatının Mahiyeti ve Esas Meseleleri	Banka	1949		1	17-24
6	Bankalarda Maliyet ve Randıman Hesaplarıyla İşletme Tahlilleri	Banka	1949		4	8-20
7	Bankalarımızın Karşılaştıkları Riskler ve Banka Emniyeti	Banka	1949		4	11-23
8	Bankaların Finansal Yapıları Kaynak ve İmkânlarının Tedariki (Özkaynaklar)	Banka	1949		3	14-22
9	Bankaların Finansal Yapıları Kaynak ve İmkânlarının Tedariki (Yabancı Kaynaklar)	Banka	1949		4	24-33
10	Türkiye'de Bankacılığın Yapısı ve Sorunları	Banka	1949		1	26-35
11	Türkiye'de Bankacılığın Yapısı ve Sorunları	Banka	1949		2	26-41
12	Banka Bilançoları Üzerinde Bazı Düşünceler	Banka	1950	2	8	15-22
13	Türkiye Bankacılığının Başlıca Sorunları (Seminerinden İzlenimler)	Banka	1950	2	7	34-44
14	Bankacılıkta Emniyet ve Risk Unsuru	Banka	1951	2	8	4-15
15	Bankalarda (Cari Hesap) ve (Cari Hesap Servisleri)	Banka	1952	3	9-10	28-39
16	Bankalarımızın Para Maliyetleri Faiz Tarifeleri Bu Konudaki Düşünceler	Banka	1953		5	22-30
17	Bankaların Finansal Yapıları Kaynak ve İmkânlarının Tedariki	Banka	1953		5	11-26
18	Bankalarda (Sermaye Devri) ve Bununla İlgili Meseleler	Banka	1954	5	19-20	22-28
19	Bankalarda (Sermaye Devri) ve Bununla İlgili Meseleler	Banka	1954	5	17-18	59-66
20	Ameli Bankacılık Bilgileri	Banka	1957	8	29-30	64-76
21	Bankacılığımızla İlgili Teşekkürler	Banka	1959	10	39-40	105-109

22	Milli Bankacılığımız ve Bankalarımız	Banka	1959	10	39-40	22-39
23	T. C. Ziraat Bankası	Banka	1959	10	37	7-20
24	T. C. Ziraat Bankası'nda Teftiş Heyeti Tarihçesi, Teşkilâtı ve Hizmetleri	Banka	1959	10	37	49-51
25	T. C. Ziraat Bankası'nın Hukuki-İdari Bünyesi ve Teşkilâtı, Çalışmaları	Banka	1959	10	37	21-24
26	Ameli Bankacılık Bilgileri	Banka	1960	11	42	37-42
27	Bankalarda Sermaye Devri ve Bununla İlgili Meseleler. III.	Banka	1960	11	41	26-30
28	Sermaye Piyasası	İktisadi Yürüyüş	1961	22	402	5-7
29	Bankacılıkta Emniyet ve Risk Unsuru	Banka	1964		9	14-26
30	Bankalarda Maliyet ve Randıman Hesaplarıyla İşletme Tahlilleri	Banka	1964		6	17-28
31	Bankaların Finansal Yapıları Kaynak ve İmkanlarının Tedariki (Yabancı Kaynaklar)	Banka	1964		6	7-16
32	Türkiye'de Bankacılığın Yapısı ve Sorunları (Türk Banka Sistemi)	Banka	1965		12	20-29
33	Türkiye'de Para Arzında Banka Parasının Durumu	Türkiye İktisat Gazetesi	1965	13	655	4-
34	Bankalarda Maliyet ve Randıman Hesaplarıyla İşletme Tahlilleri	Banka	1966			1-66
35	Türkiye'de Ziraat Kredinin Teşkilatlanması, Sonuçları ve Ötesi	Karınca	1966	33	364	17-20
36	Türkiye'de Ziraat Kredinin Teşkilatlanması, Sonuçları ve Ötesi	Karınca	1967	33	365	28-30
37	Bankacılığımızın Bugünkü Sorunları	Muhasebe ve Maliye Mecmuası	1968	22	261	26-28
38	T. C. Ziraat Bankası	Karınca	1968	34	374	27-29

Kaynaklar: (Milli Kütüphane; Keyman, 1967; Keseroğlu & Mengülerek, 2008).

Ek-4: Ticaret Muhasebesi – 1928. Kapak Sayfası

Kaynak: (Keyman, *Ticaret Muhasebesi*, 1928)

